

ЗАРИМ АЙМАГТ ХУУЛЬ БУСААР АШИГТ МАЛТМАЛ ХАЙХ, АШИГЛАХ, ОЛБОРЛОХ ГЭМТ ХЭРГИЙГ ШҮҮХИЙН ӨМНӨХ ШАТАНД ШИЙДВЭРЛЭСЭН БАЙДАЛ

ILLEGAL MINERAL EXPLORATION IN SOME AIMAGS, EXPLOITATION AND EXTRACTION OFFENCES AT THE PRE-TRIAL STAGE RESOLUTION

Г.Болор-Эрдэнэ

ДХИС-ийн Удирдлагын академийн Цагдаагийн удирдлага,
стратегийн профессорын багийн ахлах багш,
доктор (Ph.D), цагдаагийн хошууч

Товч агуулга: Энэхүү өгүүлэлээр хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох гэмт хэргийг шүүхийн өмнөх шатанд шалгаж шийдвэрлэхэд учирч байгаа хүндрэл бэрхшээл, энэ төрлийн гэмт хэргийг шалган шийдвэрлэх эрх бүхий төрийн байгууллагын хамтран ажиллах уяалдаа холбооны талаар үнэлэлт дүгнэлт өгч шалтгаан нөхцлийг тайлбарласан.

Abstract: In this article, the difficulties encountered in investigating and solving the crime of illegal mineral exploration, use, and extraction at the level of the police and prosecutor's organizations, as well as the cooperation between the government organizations authorized to investigate and solve this type of crime, were evaluated and the reasons were explained.

Түлхүүр үгс: Хууль бус уул уурхай, гомдол мэдээлэл гаргагч, гэмт хэрэг, авлига, байршил.

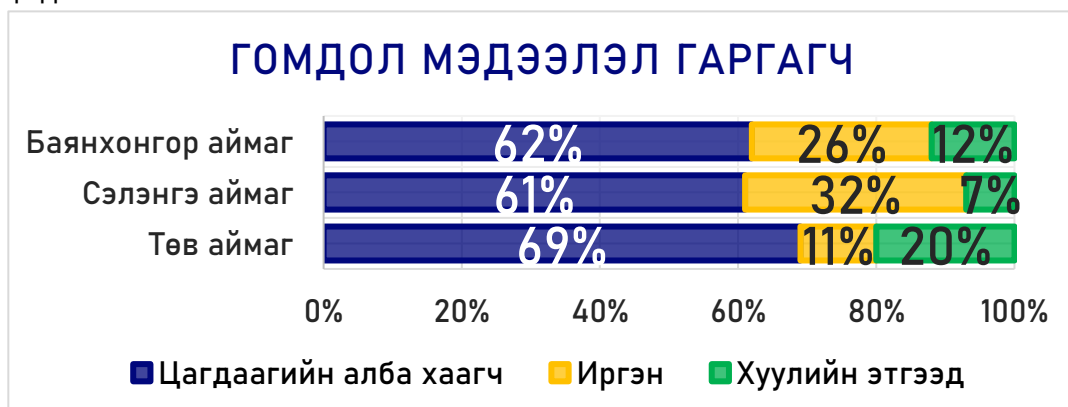
Keywords: Illegal mining, whistleblowers, crime, corruption, location.

Оршил

Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, олборлох, ашиглах гэмт хэргийн хөдөлгөөнийг сүүлийн 5 жилийн байдлаар авч үзэхэд тогтмол өсөлттэй ажиглагдаж байна. энэ төрлийн гэмт хэрэг хамгийн ихээр бүртгэгдсэн Баянхонгор, Төв, Сэлэнгэ, аймагт энэ төрлийн гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийг шалгаж хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзсан, хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан, яллагдагчаар татсан прокурорын тогтоолд тус тус дүн шинжилгээ хийж гомдол мэдээлэл, хэрэг хянана шийдвэрлэхэд учирч байгаа хүндрэл бэрхшээл, талаар үнэлэлт дүгнэлт өгч шалтгаан нөхцлийг тодорхойлохыг зорьсон.

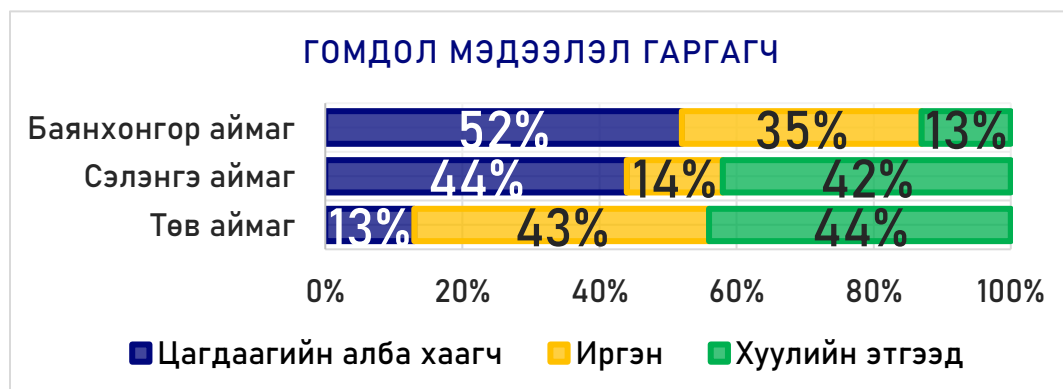
Үндсэн хэсэг

График 1. Хэрэг бүртгэлтийн хаасан хэрэгт гомдол, мэдээлэл гаргагчийн тоон үзүүлэлт

Баянхонгор, Төв, Сэлэнгэ аймгуудын хэмжээнд 2018.01.01 ний өдрөөс 2022.07-р сард (4.5 жилийн хугацаанд) хууль бусаар ашигт малтмал хайх, олборлох, ашиглах хэрэг бүртгэлтийн хаасан хэргийн тогтоолд дүн шинжилгээ хийж, гэмт хэргийн талаарх гомдол мэдээллийг гаргасан субъектүүдээр нь харьцуулж, дундаж үзүүлэлтийг гаргахад: **64%**-ийг цагдаагийн байгууллагын цагдаагийн алба хаагчаас; **23%**-ийг орон нутгийн иргэдээс; **13%**-ийг энэ төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, таслан зогсоох үүрэг хүлээсэн төрийн болон олон нийтийн байгууллагаас цагдаагийн байгууллагад шалгуулахаар ирүүлсэн байна. Дээрх 3 аймагт энэ төрлийн гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох үүрэг хүлээсэн төрийн байгууллага гомдол мэдээлэл гаргаж байгаа орон нутгийн иргэдээс 10 хувь, цагдаагийн алба хаагчаас 51 хувиар бага гомдол мэдээлэл гаргасан байна. Энэ төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, таслан зогсоох үүрэг хүлээсэн төрийн болон олон нийтийн байгууллагын алба хаагчид хамтран ажиллах талаар идэвх санаачилга гаргадаггүй. энэ төрлийн гэмт хэрэг зөрчил үйлдэгчид нь ихэвчлэн шөнийн цагаар, төв суурин газраас алслагдсан, газарт гэмт хэрэг үйлддэг. төрийн болон олон нийтийн байгууллагад ажилладаг ажилчид Зөвхөн ажлын цагаар л ажиллахыг эрмэлздэг нь энэ гэмт хэргийн талаар гомдол мэдээлэл маш бага гаргаж байгаа шалтгааныг харж болохоор байна.

График 2. Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзсан шийдвэрийн гомдол, мэдээлэл гаргагчийн тоон үзүүлэлт

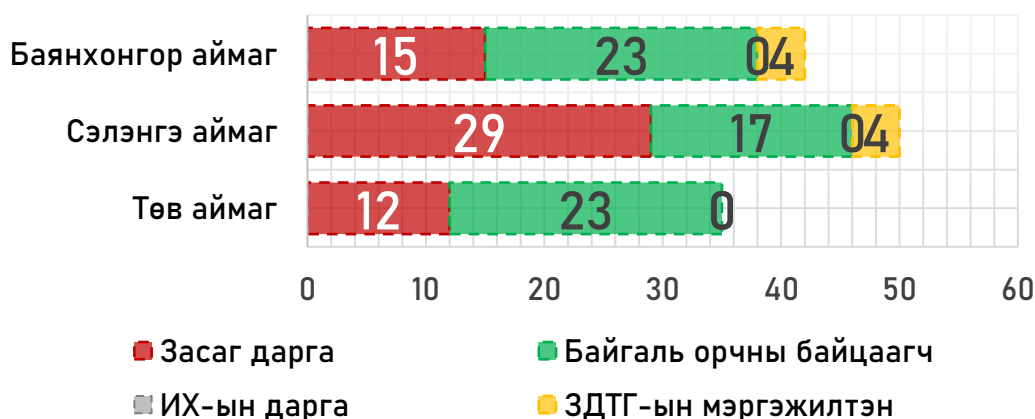

Дээрх 3 аймагт Цагдаагийн алба хаагчаас гаргасан гомдол мэдээллийн 36.3%-ийг, орон нутгийн иргэдээс гаргасан гомдол мэдээллийн 30.6%-ийг, энэ төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, таслан зогсоох үүрэг хүлээсэн төрийн болон олон нийтийн байгууллагаас гаргасан гомдол мэдээллийн 33%-ийг гэмт хэргийн шинжгүй, гэмт хэрэг үйлдэгдээгүй, зөрчлийн шинжтэй гэсэн үндэслэлээр хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээхээс татгалзаж хаасан.⁷¹

График 3. Хохирогчоор тогтоосон албан тушаалтнуудын тоон үзүүлэлт

⁷¹ Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох" гэмт хэргийн шүүхийн өмнөх шатны шийдвэрлэлтэд хийсэн дүн шинжилгээ, судалгааны тайлан (2022 он 10 дахь тал).

ХОХИРОГЧООР ТОГТООСОН АЛБАН ТУШААЛТАН

Төв аймагт хаасан хэрэг бүртгэлтийн хэрэг дээр 66%-д “Байгаль орчны байцаагч”-ийг хохирогчоор, 34%-д “Засаг дарга”-ийг хохирогчоор; Сэлэнгэ аймагт 58%-д сумын “Засаг дарга” хохирогчоор, 34%-д “Байгаль орчны байцаагч” хохирогчоор, Баянхонгор аймагт 55%-д “Байгаль орчны байцаагч”, 36%-д “Засаг дарга”-ийг хохирогчоор тус тус тогтоон оролцуулсан байна. Дээрх 3 аймгуудад хохирогчоор тогтоож байгаа албан тушаалтнуудын дундаж үзүүлэлтийг гаргаж үзэхэд 51,6 хувьд нь Байгаль орчны байцаагчийг, 42 хувьд нь тухайн сумын засаг даргыг, 6,4 хувьд нь засаг даргын тамгын газрын мэргэжилтэн оролцуулж байгаа үзүүлэлтээс дүгнэхэд нийт хэрэг бүртгэлтийн хэргийн 51 дээш хувьд нь сумын засаг дарга нар өөрийн шууд удирдлага доор ажилладаг байгаль орчны байцаагч нарыг хохирогчоор томилж байгаа ажиглаж байна. Хууль бус уул уурхайн үйл ажиллагаатай холбоотой нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэгт 51 хувиас дээш хувьд нь хохирогчоор Байгаль орчны байцаагчийг засаг даргыг томилж байгаа нь байдлаас дүгнэж үзэхэд:

1. Байгаль орчны байцаагч гэсэн албан тушаалтан нь тухайн ажиллаж байгаа орон нутгийн нутгийн өөрөө удирдах байгууллага болон төрийг төлөөлөх бүрэн эрхтэй эсэх, орон нутаг, төрийг төлөөлж энэ төрлийн гэмт хэрэг зөрчил үйлдсэн иргэн хуулийн этгээдээс учруулсан хохирлыг нэхэмжлэх эрхийг хуулиар олгоогүй атал хохирогчоор тогтоож байгаа буруу жишиг тогтоод байна.

2. Хууль бус уул уурхайн үйл ажиллагаатай холбоотой орон нутгийн төрийн байгууллагын албан тушаалтан хамтран оролцсон хэрэгт хохирогчоор хэнийг тогтоох эрх зүйн нарийн зохицуулалт байгаа тул холбогдох хуульд энэ зохицуулалтыг нарийн тусгаж өгөх хэрэгцээ шаардлага байна.

Баянхонгор, Төв, Сэлэнгэ аймгуудын хэмжээнд 2018 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс 2022 оны эхний 07 дугаар сард (4.5 жилийн хугацаанд) “Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох” нийт хаасан хэрэг бүртгэлийн хэргийн 54.3 хувь нь тусгай зөвшөөрөлгүй, 45.7 хувь нь тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох үйл ажиллагаа явуулсан байна.

“Тусгай зөвшөөрөлгүйгээр ашигт малтмалын эрэл хайгуул, олборлолт, боловсруулалт, ашиглалт явуулсан, үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцно”⁷² гэж Эрүүгийн хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2.1-д тодорхой зааж өгсөн байхад нийт хаасан хэрэг бүртгэлтийн хэргийн 54.3 хувь нь тусгай зөвшөөрөлгүй үйл ажиллагаа явуулсан үйлдэл байгаа нь анхаарал татахаар байна.

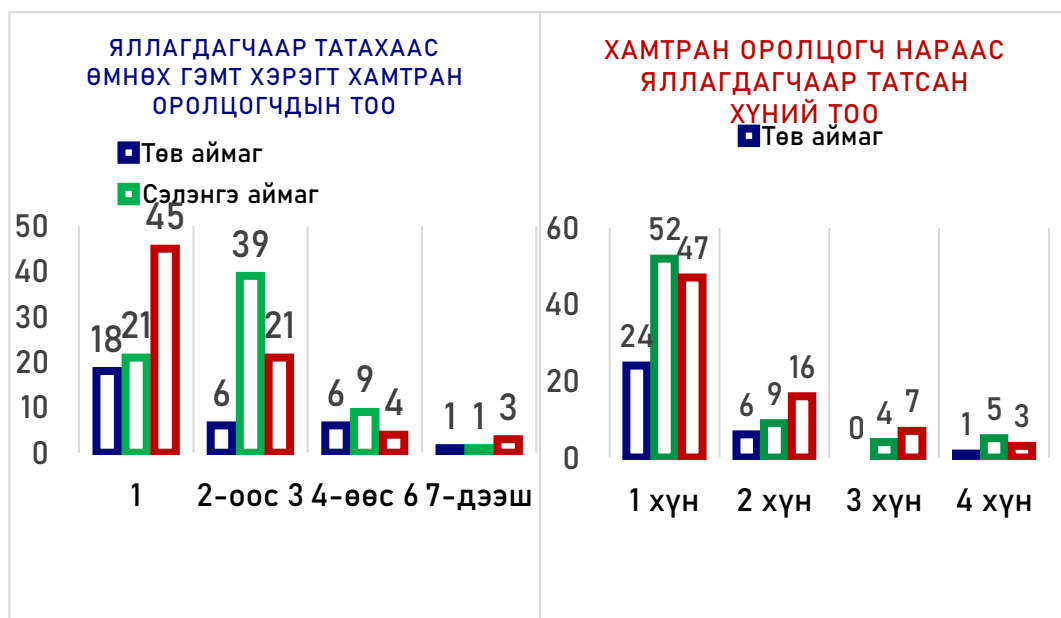
⁷² Эрүүгийн хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2016. №7.

Гэмт хэрэгт хамтран оролцогсдын хувьд 3 аймгийг харьцуулан дундаж үзүүлэлтийг гаргаж Анх мэдүүлэхдээ ганцаараа үйлдсэн нь 42%, 2-3 хамтран оролцсон гэж 52% мэдүүлсэн байна.

График 4. Гэмт хэрэг үйлдэхэд хамтран оролцогчдын тоон үзүүлэлт

График 5. Гэмт хэрэгт хамтран оролцогч нараас яллагдагчаар татагдсан хүний тоо харьцуулалт

Судалгааны үзүүлэлтээс дүгнэлт хийхэд, эрүүгийн хэрэг үүсгэж, яллагдагчаар татахаас өмнө гэмт хэрэгт хамтран оролцогчдын 50 хувь нь ганцаараа гэмт хэрэг үйлдсэн гэж мэдүүлсэн, 32.3 хувь нь 2-3 хүн гэмт хэрэгт хамтран оролцсон, 12.6 хувь нь 4-6 хүн хамтран оролцсон, 2.3 хувь 7 дээш хүн гэмт хэрэг үйлдэхэд хамтран оролцсон гэж мэдүүлсэн байна.

Эдгээр гэмт хэрэгт хамтран оролцогч нараас Прокурор Эрүүгийн хэрэг үүсгэж, яллагдагчаар татагдсан тоон үзүүлэлтийг авч үзвэл 57.3 хувь нь ганцаараа гэмт хэрэг үйлдсэн, 18 хувь нь 2 хүн хамтран гэмт хэрэг үйлдсэн, 3.6 хувь нь 3 хүн хамтарч гэмт хэрэг үйлдсэн, 2.6 хувь нь 4 хүн хамтран гэмт хэрэг үйлдсэн гэж үзэн хэрэгт яллагдагчаар татсан байна.

Дээрх байдлыг тоон мэдээллийг харьцуулан үзэхэд ганцаараа гэмт хэрэг үйлдсэн гэж яллагдагчаар татагдсан хүний тоо 7.3 хувиар өссөн, 2-3 хүн гэмт хэрэгт хамтран оролцсон гэж яллагдагчаар татагдсан хүний тоо 14.3 хувиар буурсан, 4-6 хүн гэмт хэрэгт хамтран оролцсоноос яллагдагчаар татагдсан хүний тоо 10 хувиар буурсан байгаа нь хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын шатанд гэмт хэрэгт хамтран оролцогчдыг тогтоох, үйлдэл холбогдлыг нотлох ажиллагаа хангалтгүй, мөрдөгч, прокурор нь гадны ямар нэгэн нөлөөлөлд автаж Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн “Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа хууль ёсны байх, Хэргийн бодит байдлыг тогтоох” зарчим⁷³, Эрүүгийн хуулийн “шудрага ёсны зарчим” зөрчигдөж гэмт хэрэгт хамтран оролцогч нарыг хариуцлагаас чөлөөлөх асуудал байна гэж үзэж болохоор байгаа боловч гэмт хэрэгт хамтран оролцогч нарын үйлдэл холбогдолыг нэг бүрчлэн тогтооход гэмт хэрэг зөрчил шалган шийдвэрлэх эрх бүхий мөрдөгч улсын байцаагч нарын ур чадвар дутмаг байдаг талаар прокурортой хийсэн ярилцлагын үр дүнгээс харагдаж байгаа бол Мөрдөгчтэй хийсэн ярилцлагаас энэ төрлийн гэмт хэрэг зөрчилд хамтран оролцогч нарын үйлдэл холбогдолыг нэг бүрчлэн тогтоох, нотлоход шаардлагатай нотлох баримт цуглуулах, бэхжүүлэх, тоног төхөөрөмж дутмаг байдал нь энэ төрлийн гэмт хэрэг зөрчлийг шийдвэрлэхэд сөрөгөөр нөлөөлж байна гэж дүгнэж байна.

Прокурортой хийсэн ярилцлагын хэсгээс: Мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж буй мөрдөгч болон зөрчил шалган шийдвэрлэх эрх бүхий албан хаагчдаас анхны хэргийн газрын үзлэгийг маш дутуу хийдэг, хөндөгдсөн газрын хэмжээг зөрүүтэй, буруу хэмжиж тэмдэглэлд тусгадаг, мэргэжлийн байгууллагыг оролцуулдаггүй, хэргийн газар байсан техник хэрэгсэл, эд зүйлд үзлэг хийдэггүй, хэрэгт ач холбогдолтой эд зүйлийг хураан авдаггүй.

Мөрдөгчтэй хийсэн ярилцлагын хэсгээс: Нотлох баримт цуглуулж, бэхжүүлэх тоног төхөөрөмж техник хэрэгсэл дутмаг байдаг.⁷⁴

График 6. Хэрэг бүртгэлтийн хаасан хэргийн тоон үзүүлэлт

Төв аймгийн хувьд нийт хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээж шалгасан хэргийн 29% хувийг мөрдөгч гэмт хэрэг үйлдэгдээгүй гэх үндэслэлээр, 68% хувийг зөрчлийн шинжтэй 3% хувийг харьяаллын дагуу шилжүүлэх саналтай прокурорт хүргүүлсэн байна. Тухайн хэрэг бүртгэлийн хэргийг хүлээж авсан прокурор 100 хувь хэргийг хааж шийдвэрлэсэн.

⁷³ Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2017. №23.

⁷⁴ Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох” гэмт хэргийн шүүхийн өмнөх шатны шийдвэрлэлтэд хийсэн дүн шинжилгээ, судалгааны тайлан (2022 он 29 дэх тал).

Сэлэнгэ аймгийн хувьд нийт хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээж шалгасан хэргийн 79% хувийг мөрдөгч гэмт хэрэг үйлдэгдээгүй гэх үндэслэлээр 11% хувийг зөрчлийн шинжтэй 9% хувийг эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татах саналтай прокурорт хүргүүлсэн бол тухайн хэрэг бүртгэлийн хэргийг хүлээж авсан прокурор 93% хувийг нь хааж, 7 хувийг эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татаж шийдвэрлэсэн.

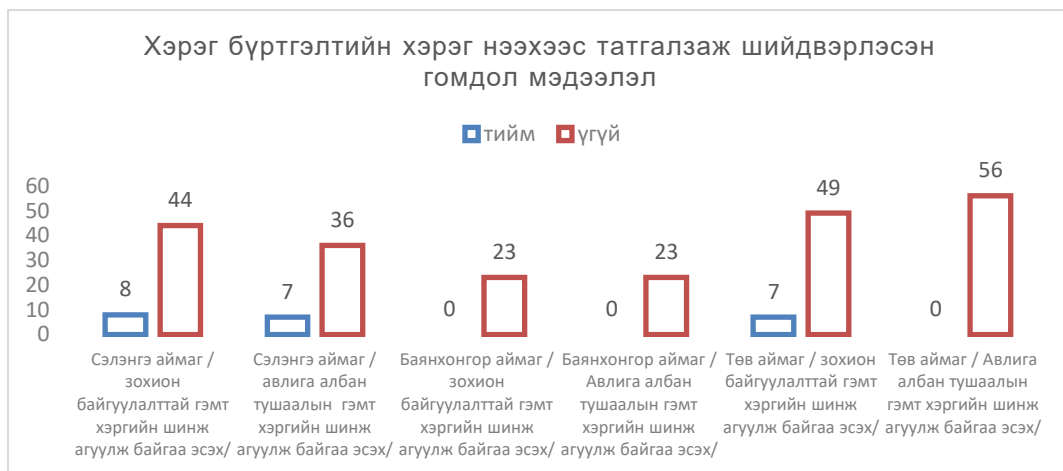
Баянхонгор аймгийн хувьд нийт хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээж шалгасан хэргийн 86% хувийг мөрдөгч гэмт хэрэг үйлдэгдээгүй гэх үндэслэлээр 12% хувийг зөрчлийн шинжтэй, 2% хувийг яллагдагчаар татах саналтай прокурорт хүргүүлсэн бол тухайн хэрэг бүртгэлийн хэргийг хүлээж авсан прокурор 100 хувь хэргийг хааж тус тус шийдвэрлэсэн байна.

Төв аймгийн хувьд нийт хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээж шалгасан хэргийн 68 хувийг зөрчил гэж үзсэн бол Сэлэнгэ аймгийн хувьд нийт хэргийнхээ 79 хувийг гэмт хэрэг үйлдэгдээгүй, Баянхонгор аймгийн хувьд мөн нийт хэргийнхээ 86 хувийг гэмт хэрэг үйлдэгдээгүй гэж хааж байгаа байдлаас дүгнэхэд Сэлэнгэ, Баянхонгор аймагт гэмт хэрэг үйлдэгдээгүй гэж үзэж байгаа гомдол мэдээллийг Төв аймагт зөрчил гэж өөр өөр байдлаар шийдвэрлэж байгаа байдлаас практикт хууль хэрэглээний хувьд Цагдаа, Прокурор, Шүүхийн байгууллага нь нэгдсэн нэг ойлголтонд хүрээгүй анх гомдол мэдээлэл хүлээж авахдаа гэмт хэрэг үйлдэгдсэн гэж хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээж мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж дуусмагц анх гаргасан шийдвэрээ үгүйсгэж гэмт хэргийн шинжгүй үндэслэлээр хааж байгаа нь энэ төрлийн хэрэгт холбогдогч нарыг чирэгдүүлж эрхийн зөрчсөн эсвэл гадны нөлөөлөлд автах, үйлдэл холбогдолыг нь нотлох ур чадвар дутмаг байгаа учир хэрэг бүртгэлийн хэргийг хааж шийдвэрлэж байна.⁷⁵

Ганцаарчилсан ярилцлагын явцад прокуророос тодруулахад, албан тушаалтан оролцсон хэргийг шүүхээр шийдвэрлэж нотлоход маш хүндрэлтэй нөхцөл байдал үүсдэг мөн шүүхээс хэрэг буцах нь прокурорын ажлын үзүүлэлтийн нэг сөрөг үзүүлэлт гэж ажлыг нь үнэлдэг тул нотлогдох боломжтой байдлаар нь хэргийг шүүхэд шилжүүлэх хандлага байгаа гэж ярьж байгаа байдлаас дүгнэхэд авлига, албан тушаалын байдлаа урвуулан ашигласан үйлдлийг шалгах, нотлох, шүүн таслахад одоо практикт тогтсон мөрдөн шалгах ажиллагааны хүрээнд бүрэн нотлох боломжгүй энэ төрлийн хэргийг хэрхэн мөрдөж нотлох талаар мөрдөгч, шүүгч, прокуроруудын чадвар сул байгаа мөн ажлын үзүүлэлтийг хэт явцуу байдлаар дүгнэж байгаа байдал нь сөргөөр нөлөөлж байна гэж дүгнэж байна.

⁷⁵ Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох" гэмт хэргийн шүүхийн өмнөх шатны шийдвэрлэлтэд хийсэн дүн шинжилгээ, судалгааны тайлан (2022 он 21 дэх тал).

График 7. Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзаж шийдвэрлэсэн гомдол, мэдээлэл

Төв аймгийн Прокурорын газраас гэмт хэргийн шинжтэй гомдол, мэдээлэлд хэрэг бүртгэлийн хэрэг нээхээс татгалзсан шийдвэрийн 12 хувьд нь авлига, албан тушаал, зохион байгуулалттай гэмт хэргийн шинжтэй, Сэлэнгэ аймгийн 39 хувьд нь ажиглагдаж байсныг хойшлуулшгүй ажиллагааг хийж гүйцэтгэн, харьяаллын дагуу шилжүүлэлгүй хэрэг бүртгэлийн хэрэг үүсгэхээс татгалзан шийдвэрлэсэн байна. Баянхонгор аймгийн Прокурорын газрын гомдол, мэдээлэл шийдвэрлэсэн тогтоолд дээрх гэмт хэргийн шинжтэй үйлдэл ажиглагдаагүй болно.

Прокуророос авсан судалгаа хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах олборлох" гэмт хэрэг мөрдөн шалгахад гадны нөлөөлөл байдаг эсэх талаар: 26 прокуророос судалгаа авахад хамгийн их 53.8 хувь нь мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулахад нутгийн оршин суугчдаас нөлөөлөл их ирдэг гэсэн бол 26.9 хувь нь удирдах албан тушаалтнаас, 11.5 хувь нь шүүгчээс, 11.5 хувь нь хамтран ажилдаг хүмүүсээс, 7.6 хувь нь найз, нөхөдөөс ямар нэгэн байдлаар нөлөөлөл ирдэг гэсэн байна.

Мөрдөгчөөс авсан судалгаа хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах олборлох гэмт хэрэг мөрдөн шалгахад гадны нөлөөлөл байдаг эсэх талаар: Мөрдөн шалгах ажиллагааг бусдаас хараат бусаар явуулж чаддаг эсэх талаар асуулгад 62.5 хувь нь мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулахад нутгийн оршин суугчдаас нөлөөлөл их ирдэг гэсэн бол 25 хувь нь шууд удирдах албан тушаалтнаас, 12.5 хувь нь шүүх, прокуророос ямар нэгэн байдлаар нөлөөлөл ирдэг гэсэн байна⁷⁶.

Гэмт хэрэг бүртгэгдсэн байршлаар нь авч үзэхэд, Баянхонгор аймагт гэмт хэргийн 39 хувь буюу 14 хэрэг Бөмбөгөр суманд 30 хувь буюу 11 хэрэг Баян-Овоо суманд 16 хувь буюу 6 хэрэг Галуут, Бууцагаан сумын нутагт, Сэлэнгэ аймагт гэмт хэргийн 39,5 хувь буюу 32 хэрэг Ерөө суманд, 22 хувь буюу 18 хэрэг Мандал сумын нутагт, 18,5 хувь буюу 15 хэрэг Орхонтуул сумын нутагт, 12,4 хувь буюу 10 хэрэг Баянгол сумын нутагт, 5 хувь буюу 4 хэрэг Хүдэр сумын нутагт, 2,6 хувь буюу 2 хэрэг Бугант тосгонд, Төв аймагт гэмт хэргийн 41 хувь нь заамар суманд 20 хувь нь сүмбэр суманд 18 хувь нь Баянцогт сумын нутагт тус тус бүртгэгдсэн.

График 8. Гэмт хэрэг үйлдэхдээ ашиглаж буй багаж, хэрэгсэл

⁷⁶ Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох" гэмт хэргийн шүүхийн өмнөх шатны шийдвэрлэлтэд хийсэн дүн шинжилгээ, судалгааны тайлан (2022 он 29 дэх тал)

Дээрх 3 аймгагт гэмт хэрэг үйлдэхдээ ашиглаж байгаа багаж хэрэгслээр нь авч үзэхэд нийт гэмт хэргийн 11,9 хувь нь гар аргаар, 29,8 хувь нь эксковатор, 16,5 хувь нь скруббер, 15 хувь нь гитаран буу, 26,8 хувь нь том оврын ачааны машин ашиглан гэмт хэрэг үйлдэж байна.

Дүгнэлт

1. Баянхонгор, Төв, Сэлэнгэ аймагт энэ төрлийн гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох үүрэг хүлээсэн төрийн байгууллага гомдол мэдээлэл гаргаж байгаа орон нутгийн иргэдээс 10 хувь, цагдаагийн алба хаагчдаас 51 хувиар бага гомдол мэдээлэл гаргасан байна. Энэ төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, таслан зогсоох үүрэг хүлээсэн төрийн болон олон нийтийн байгууллагын алба хаагчид хамтран ажиллах талаар идэвх санаачилга гаргадаггүй. энэ төрлийн гэмт хэрэг зөрчил үйлдэгчид нь ихэвчлэн шөнийн цагаар, төв суурин газраас алслагдсан газарт гэмт хэрэг үйлддэг. Гэтэл төрийн болон олон нийтийн байгууллагад ажилладаг ажилчид Зөвхөн ажлын цагаар л ажиллахыг эрмэлздэг нь энэ төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох талаар хамтын ажиллагаа маш хангалтгүй түвшин байгааг харж болохоор байна.

2. Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэгт 51 хувиас дээш хувьд нь хохирогчоор Байгаль орчны байцаагчийг засаг даргыг томилж байгаа нь байдлаас дүгнэж үзэхэд:

- Байгаль орчны байцаагч гэсэн албан тушаалтан нь тухайн ажиллаж байгаа орон нутгийн нутгийн өөрөө удирдах байгууллага болон төрийг төлөөлөх бүрэн эрхтэй эсэх, орон нутаг, төрийг төлөөлж энэ төрлийн гэмт хэрэг зөрчил үйлдсэн иргэн хуулийн этгээдээс учруулсан хохирлыг нэхэмжлэх эрхийг хуулиар олгоогүй атал хохирогчоор тогтоож байгаа буруу жишиг тогтоод байна.

- Хууль бус уул уурхайн үйл ажиллагаатай холбоотой орон нутгийн төрийн байгууллагын албан тушаалтан хамтран оролцсон хэрэгт хохирогчоор хэнийг тогтоох эрх зүйн нарийн зохицуулалт байхгүй тул холбогдох хуульд энэ зохицуулалтыг нарийн тусгаж өгөх хэрэгцээ шаардлага үүсэн бий болоод байна.

3. “Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох” нийт хаасан хэрэг бүртгэлийн хэргийн 54.3 хувь нь тусгай зөвшөөрөлгүй, ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох үйл ажиллагаа явуулсан байна. Эрүүгийн хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2.1-д “Тусгай зөвшөөрөлгүйгээр ашигт малтмалын эрэл хайгуул, олборлолт,

боловсруулалт, ашиглалт явуулсан, үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцно”⁷⁷ гэж хууль тогтоох байгууллагаас зааж өгсөн байхад бүртгэлтийн хэргийн хааж шийдвэрлэж байгаа нь Эрүүгийн хуулийн буруу хэрэглээг бий болгоод байна.

4. Эрүүгийн хэрэг үүсгэж, яллагдагчаар татахаас өмнө гэмт хэрэгт хамтран оролцогчдын 50 хувь нь ганцаараа гэмт хэрэг үйлдсэн гэж мэдүүлсэн, Прокурор Эрүүгийн хэрэг үүсгэж, яллагдагчаар татахад ганцаараа гэмт хэрэг үйлдсэн гэсэн мэдүүлэг 7.3 хувиар нэмэгдэж 57.3 хувь болж хэрэгт яллагдагчаар татсан байна. Хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын шатанд гэмт хэрэгт хамтран оролцогчдыг тогтоох, үйлдэл холбогдлыг нотлох ажиллагаа хангалтгүй, мөрдөгч, прокурор нь гадны ямар нэгэн нөлөөлөлд автаж Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн “Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа хууль ёсны байх, Хэргийн бодит байдлыг тогтоох” зарчим, Эрүүгийн хуулийн “шудрага ёсны зарчим” зөрчигдөж гэмт хэрэгт хамтран оролцогч нарыг хариуцлагаас чөлөөлөх асуудал байна гэж үзэж болохоор байна.

Санал

1. Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох гэмт хэрэг, зөрчилтэй тэмцэх тодорхой асуудлаар хамтран хяналт шалгалтыг тодорхой газар орон, бүс нутаг, үйлдвэр, аж ахуйн нэгжид шалгалт явуулж, түүний үр дүнг хэлэлцэж, хамтран хэрэгжүүлэх урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион явуулах гадны орны сайн туршлагыг судлан хэрэгжүүлэх;

2. Энэ төрлийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх, алба хаагч нарыг сургах, мэргэшүүлэх замаар “Хууль бусаар ашигт хайх, малтмал, олборлох” гэмт хэрэг дээр ажиллаж буй мөрдөгч, прокурорын мэдлэг, чадвар, чадамжийг дээшлүүлэх, чадваржуулах, мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулах тактик, арга зүйгээр мэргэшүүлэх чиглэлийн сургалтыг тогтмол зохион байгуулах. Мөрдөн шалгах ажиллагаанд шаардлагатай ихэнх баримт нотолгоог мэдүүлгээр цуглуулж буй тул мэдүүлэг авах чиглэлээр тусгайлсан сургалтаар дамжуулан мөрдөгчдийн ур чадварыг энэ чиглэлээр сайжруулах;

3. Энэ төрлийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэхэд тухайн орон нутагт шаардлагатай техник, хэрэгслийн судалгаа үүнд шаардлагатай боловсон хүчний тоог орон нутаг тус бүрээр гаргаж эрх бүхий байгууллагад уламжлах, олон улсын донор байгууллагын туслалцаа авах боломжийг судлах;

4. Энэ төрлийн гэмт хэргийг голлон үйлддэг газарт хүний хүчнээс илүү дэвшилт технологи ашигласан хяналтын цэгийг ажиллуулах, , үүнд шаардагдах зардлыг орон нутгийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зөвлөлөөс гаргуулах саналыг эрх бүхий байгууллагад уламжлах зэрэг арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжлүүлснээр хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох, гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх, гэмт хэргийн гаралтыг саармагжуулах, бууруулахад чухал нөлөө үзүүлнэ.

Ашигласан материал

1. Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох” гэмт хэргийн шүүхийн өмнөх шатны шийдвэрлэлтэд хийсэн дүн шинжилгээ, судалгааны тайлан (2022 он 10 дахь тал).

2. Эрүүгийн хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2016. №7.

3. Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2017. №23.

4. Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох” гэмт хэргийн шүүхийн өмнөх шатны шийдвэрлэлтэд хийсэн дүн шинжилгээ, судалгааны тайлан (2022 он 29 дэх тал).

⁷⁷ Эрүүгийн хууль // Төрийн мэдээлэл. Эмхэтгэл. УБ. 2016. №7.